

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. ความมุ่งหมายของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

คำถามวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คำถามการวิจัย ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอะไรบ้าง
2. โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่
3. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อจัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดและพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ในขั้นการกำหนดกรอบแนวคิด และการใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ในขั้นการพัฒนาตัวบ่งชี้

ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 530 คน

ระยะที่ 3 การจัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

1. ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้ 99 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน รวมจำนวน 35 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ รวมจำนวน 35 ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ รวมจำนวน 12 ตัวบ่งชี้ รายละเอียด ดังนี้

1.1 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพและกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา 2) การนำกลยุทธ์สถานศึกษาไปปฏิบัติ และ 3) การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์สถานศึกษา รวมจำนวน 16 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกตัวบ่งชี้และมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์

1.2 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำกับติดตาม 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การแนะแนว 4) การประกันคุณภาพ 5) งานธุรการ 6) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมจำนวน 35 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้และมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์

1.3 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การติดตาม ประเมินผล และรายงานผล 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุน 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี และ 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ รวมจำนวน 35 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้และมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์

1.4 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) วินัย 2) การควบคุมภายใน และ 3) การแปลงกฎระเบียบและมาตรการ รวมจำนวน 12 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้และมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์

2. โมเดลโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า ไค-สแควร์ (Chi-square : χ^2) เท่ากับ 75.61 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 78 เมื่อพิจารณา ค่า χ^2/df เท่ากับ 0.96 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ คือ ต่ำกว่า 2 นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 และค่าความคาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Chi-square = 75.61 df = 78 ค่า p = .555 ค่า GFI = 0.99 ค่า AGFI = 0.96 ค่า RMSEA = 0.000 ค่า CN = 768.87)

2.3 คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางการประเมินการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบหลัก ทั้ง 4

องค์ประกอบ คือ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณและความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานงานวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รวมถึงการสัมภาษณ์ การสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง จึงถือว่าตัวบ่งชี้ใช้ได้ ทั้งนี้เพราะได้ดำเนินการพัฒนาหลายขั้นตอนตามกระบวนการสร้างตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัลย์ มาคุ้ม (2549) กมล ทรายู (2555) นิภาพร แสนเมือง (2557) และวัชรภรณ์ ทีสุกะ (2557) ซึ่งดำเนินการหลายขั้นตอนตามกระบวนการสร้างตัวบ่งชี้ 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ การนิยามตัวบ่งชี้ การรวบรวมข้อมูลการสร้างตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ การวิเคราะห์ตามบริบทที่ต้องการศึกษาและการนำเสนอรายงาน ทำให้ตัวบ่งชี้ทุกตัวที่ผ่านกระบวนการทั้งหมดมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบหลักทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ (SE) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.01 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (SD) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ความเสี่ยง ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎหมาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 (SF) และความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (SC) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.99 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักทั้ง 4 องค์ประกอบทั้งนี้เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงนับเป็นหลักประกันในการดำเนินการต่างๆขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กรณีที่พบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ย่อมมีโอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้อยกว่าองค์กรอื่นหรือหากเกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ สอดคล้องกับ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550, หน้า 20-37) , ดวงใจ

ช่วยตระกูล (2551, หน้า 138) , กิตติพงษ์ แสนพงษ์ (2552, หน้า 59) , สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 112) , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 3), ธร สุนทรายุทธ (2553, หน้า 159-163), เจริญศรีแสนปาง (2556, หน้า 14), ประวัติ ยงบุตร (2556, หน้า 35), พันธุ์เทพ พัฒนจรีพันธ์ (2557, หน้า 14) , ณัชชัญญา ปัทมทัตตานนท์ (2553, หน้า 10) , ประสพ กันจู (2553, หน้า 7) , พิษณุ แก้วนัยจิตร์ (2555, หน้า 139-141) , สุรสิทธิ์ ลาภอินทรีย์ (2555, หน้า 31-32) , สมชิต บรรรทิต (2556, หน้า 5) , สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2556, หน้า 34) , จรัญ พะโยม (2557, หน้า 23) , ประสิทธิ์ ศรีสาพันธ์ (2557, หน้า 8-9) , Andersen และ Schroeder (2010, pp. 127 – 128), Moeller (2011, pp. 31 – 45) ที่ศึกษาองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ซึ่งเป็นโอกาสหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในและภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดแผนกลยุทธ์ที่จะใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลัก เป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ วรางคณา ผลประเสริฐ (2554, หน้า 9-10), พิภพ เสวกวรรณ (2556, หน้า 34) และ Wheelen et al. (2015, p. 2015) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์มีความสำคัญต่อองค์กร เพราะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดแผนกลยุทธ์ที่จะใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลัก เป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน เป็นโอกาสหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ด้านการบริหารกิจกรรมภายในสถานศึกษา รวมทั้งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและกระบวนการทำงานทำให้สถานศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับพรทิพย์ เย็นจะบก และกมลรัฐ อินทรทัศน์ (2546, หน้า 25-26) , พิษณุ แก้วนัยจิตร์ (2555, หน้า 42-145), สมชิต บรรรทิต (2556, หน้า 5) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญในการดำเนินงาน คือ การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสุขระหว่างผู้ที่ได้ร่วมงานกันและตัวเองนั้น มีความจำเป็นต้องใช้แนวทางและวิธีการในการปฏิบัติงาน ความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการบริหารการเงินและงบประมาณของสถานศึกษาที่เกิดจากกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาที่ผิดพลาดหรือขาดหลักการปฏิบัติที่ดี ส่งผลให้สถานศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 107) ได้กล่าวว่า ความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารโรงเรียน เพราะงบประมาณมีส่วนผลักดันให้การดำเนินกิจกรรม เป็นไปตามแผนงาน โครงการ และภารกิจหลักของสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของสถานศึกษา และความเสียงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กฎหมายเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการบริหารงานภายในสถานศึกษาที่ขัดกับข้อบังคับกฎหมายต่างๆ ที่อาจเกิดจากกฎหมายและระเบียบนั้น ไม่ชัดเจนไม่เหมาะสมกับพื้นที่ในแนวปฏิบัติ หรือขัดกับทัศนคติขัดต่อจรรยาบรรณส่งผลให้สถานศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ Aksorn.com (2560, ออนไลน์) , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 2) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบว่าในสังคมของมนุษย์นั้นมีสมาชิกจำนวนมากที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิดเห็นและพฤติกรรมต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบหรือกติการ่วมกันเพื่อเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ และช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม

ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย และ 99 ตัวบ่งชี้ ที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 99 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป ซึ่งเกินเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น จึงสามารถเป็นตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้ที่พบว่าตัวบ่งชี้ทั้ง 99 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เกิน 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า เป็นตัวบ่งชี้องค์ประกอบย่อยที่สามารถวัดองค์ประกอบหลักได้ เนื่องจากตัวแปรมีความคลาดเคลื่อนน้อย โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ในส่วนของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) (ศุภมาส อังคุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญญโณภาณุวัฒน์, 2549) มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ตามลำดับจากมากไปหาน้อยในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ มี 7

องค์ประกอบย่อย คือ การจัดทำและเสนอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามประเมินผลและรายงานผล การระดมทรัพยากรและการลงทุน การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงตามลำดับค่าน้ำหนักมากไปหาน้อย ดังนี้ การระดมทรัพยากรและการลงทุน (TN) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ (TQ) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 การบริหารบัญชี (TP) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 การจัดทำและเสนอของงบประมาณ (TK) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 การจัดสรรงบประมาณ (TL) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 การติดตามประเมินผลและรายงานผล (TM) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการบริหารการเงิน (TO) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 ตามลำดับ จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรและการลงทุน เป็นอันดับแรก ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการระดมทรัพยากรและการลงทุน เป็นการกำหนดแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การเก็บรวบรวม การทบทวนระบบ การควบคุมการใช้ทรัพยากร การจัดสรรการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม การติดตามประเมินผล การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีการประเมินผลและนำผลการประเมินความเสี่ยงมาพัฒนางาน โดยมีหลักการระดมทรัพยากร ดังนี้ 1) ความสำคัญของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) การอำนวยความสะดวก 3) การสร้างความสัมพันธ์ และ 4) การสร้างความศรัทธาของผู้บริหารและครู สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 47-49) , กิตติพงษ์ แสนพงษ์ (2552, หน้า 63-64) , ประสิทธิ์ ศรีสาพันธ์ (2557, หน้า 8-9) , พิสิษฐ ภู่ออด (2559, บทคัดย่อ) , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 108) , Rhodes (1997, pp.1-22) ที่พบว่า การระดมทรัพยากรและการลงทุน มีความจำเป็นต่อหน่วยงานทางการศึกษา เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการดำเนินงานตามหลักการ วัตถุประสงค์ ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดแนวทาง ในการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนในการดำเนินทุกกิจกรรม

2.2 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน มี 7 องค์ประกอบ

ย่อย คือ การกำกับติดตาม การพัฒนาบุคลากร การแนะแนว การประกันคุณภาพงานธุรการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงตามลำดับค่าน้ำหนักมากไปหาน้อย

ดังนั้น งานธุรการ (TH) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 การประกันคุณภาพ (TG) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88 การแนะแนว (TF) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (TI) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.84 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (TJ) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.81 การกำกับติดตาม (TD) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.72 และการพัฒนาบุคลากร (TE) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.70 จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับงานธุรการเป็นอันดับแรก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากงานธุรการเป็นบันไดขั้นแรกในการทำงานของหน่วยงานต่างๆทุกระดับที่ต้องใช้การสื่อสารเป็นสื่อในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารประกอบด้วยสาร ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร เจ้าหน้าที่ธุรการจะต้องเป็นสื่อในการนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนไปสู่การทำงานตามภารกิจต่อไป อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครู โดยกำหนดให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผู้ปฏิบัติงานธุรการครบทุกโรงเรียนๆ ละ 1 คน มีคู่มือการปฏิบัติงานธุรการในโรงเรียนไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน สอดคล้องกับกมล ภูประเสริฐ (2547, หน้า 37) , เสาวภาค พงษา (2552, หน้า 57) , สำนักงานสภามหาวิทยาลัยนเรศวร (2555, หน้า 1) , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, คำนำ) ที่พบว่า งานธุรการเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของหน่วยงานที่จะขาดไปหรือไม่มีไม่ได้ เพราะถือว่าทุกหน่วยงานต้องมีงานธุรการในการติดต่อสื่อสารในการดำเนินงาน มีหลักการบริหารงานธุรการ ดังนี้ 1) หลักความถูกต้อง 2) หลักความถูกต้อง 3) หลักประหยัด และ 4) หลักประโยชน์

2.3 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ วินัย การควบคุมภายในและการแปลงกฎระเบียบและมาตรการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงตามลำดับค่าน้ำหนักมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ วินัย (TR) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 การแปลงกฎระเบียบและมาตรการ (TU) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการควบคุมภายใน (TS) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89 จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับวินัยเป็นอันดับแรก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากวินัยมีความสำคัญต่อตนเองและส่วนรวม เพราะวินัยช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตและส่งผลให้ชุมชนมีความสุข การมีวินัยในตนเองนอกจากจะส่งผลให้บุคคลประสบ

ความสำเร็จในการดำรงชีวิต ได้รับการยอมรับ นับถือ ชื่นชม จากบุคคลอื่นๆที่รู้จักแล้ว ยังส่งผลให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ มีความสงบสุขเจริญก้าวหน้า เป็นสังคมที่มีคุณภาพ ดังนั้น จึงควรพัฒนาให้บุคคลมีวินัยในตนเองตั้งแต่เด็กและรักษาไว้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 13) บุญชม ศรีสะอาด (2555, หน้า 3) , นิภาพร แสนเมือง (2557, หน้า 12) , สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561, หน้า ง-จ) ที่พบว่า องค์การควรตระหนักและส่งเสริมพัฒนาให้บุคลากรมีวินัย การปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ หน่วยงานการศึกษา ตลอดจน คำสั่งของผู้นบังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ การวิเคราะห์สภาพและกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุม และประเมินผลกลยุทธ์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเรียงตามลำดับ คำน้ำหนักมากไปหาน้อยดังนี้ การวิเคราะห์สภาพและกำหนดกลยุทธ์ (TA) มีน้ำหนัก องค์ประกอบเท่ากับ 0.94 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (TB) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ (TC) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพและ กำหนดกลยุทธ์เป็นอันดับแรก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การวิเคราะห์สภาพและกำหนด กลยุทธ์เป็นการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินสภาพแวดล้อมภายในภายนอกของ สถานศึกษาโดยการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และ ตัวชี้วัดแต่ละด้านรวมทั้งคัดเลือกกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบาย ด้านการศึกษา สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 11-12) , พิษณุ แก้วนัยจิตร (2555, หน้า 136 -139) , ปสุตา ไชยสุจันทร์ศรี (2556, บทคัดย่อ) , สมชิต บรรทัด (2556, หน้า 5) , วัชรภรณ์ ที่สุกะ (2557, หน้า 11) , พิบูล ทีปะपालและธนวัฒน์ ทีปะपाल (2559, หน้า 11-14) , Hitt, Ireland & Hoskisson (1999, p. 80) , David (2009, p. 36) , Andersen และ Schroeder (2010, pp. 127 -128) ที่พบว่า การวิเคราะห์สภาพและการกำหนดกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการบริหาร สถานศึกษา เพราะสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกองค์กร

ทำให้ทราบบริบทปัจจุบันของหน่วยงาน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางที่หน่วยงานต้องการมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ปลายทางได้

3. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ข้อดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของคู่มือสามารถนำไปใช้บรรลุเป้าหมายได้
- 2) ความเป็นมาแนวคิดและความสำคัญสอดคล้องกับสภาพปัญหาการบริหารความเสี่ยง
- 3) คำชี้แจงมีความชัดเจนถูกต้อง
- 4) ประโยชน์ของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง
- 5) นิยามเนื้อหาสาระขององค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อยตัวบ่งชี้ประเด็นพิจารณาและแหล่งข้อมูลประกอบการวัดตัวบ่งชี้ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 6) รูปเล่มของคู่มือมีความเหมาะสมและน่าสนใจ
- 7) การใช้ภาษามีความถูกต้องชัดเจนเหมาะสมกับระดับมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ดังนี้
- 8) การปฏิบัติงานของสถานศึกษา
- 9) แนวทางการนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินไปใช้ สามารถนำไปปฏิบัติได้
- 10) แบบสรุปผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงสามารถนำไปวัดได้ถูกต้อง และ
- 11) การลำดับขั้นตอนในคู่มือมีความต่อเนื่องเข้าใจง่าย สอดคล้องกับบทฤษฎี ศรีสวัสดิ์ (2559, หน้า 277) ได้ศึกษาองค์ประกอบของคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์ประกอบในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ 3) คำแนะนำ 4) ความสำคัญและรายละเอียดของเนื้อหา 5) บทสรุป และ
- 6) เอกสารอ้างอิง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 33) ที่ได้เขียนถึงองค์ประกอบในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน มีอยู่ทั้งหมด 8 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ (Objective) 2) ขอบเขต (Scope) 3) คำจำกัดความ (Definition) 4) ความรับผิดชอบ (Responsibilities) 5) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) 6) เอกสารอ้างอิง (Reference Document) 7) แบบฟอร์มที่ใช้ (Form) และ 8) เอกสารบันทึก (Record) สอดคล้องกับงานวิจัยของเครือวัลย์ เผ่าผึ้ง (2554, หน้า 126) เรื่อง การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความสำหรับครูภาษาไทย พบว่า คู่มือครูที่ดีต้องมีการระบุขั้นตอนการจัดทำคู่มือและวิธีการใช้คู่มือ

ชัดเจน ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด กระบวนการพัฒนาคู่มือและแนวทางการนำไปใช้ ซึ่งควรแสดงเป็นแผนภูมิที่ง่ายต่อการศึกษาและนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาตัวบ่งชี้ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ ได้ผ่านการทดสอบและยืนยันในเชิงวิชาการว่าสามารถใช้พัฒนาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนได้ ดังนั้นสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.2 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ตัวบ่งชี้ความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ (SE) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.01 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (SD) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติ ตามกฎระเบียบ/กฎหมาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 (SF) และ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (SC) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.99 ตามลำดับ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ดังนี้

1.2.1 องค์ประกอบหลักความเสี่ยงด้านการเงินและงบประมาณ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ การระดมทรัพยากรและการลงทุน (TN) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 ดังนั้นสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรและการลงทุน เพราะการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ

การเงิน และทรัพย์สิน จากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศสามารถช่วยให้การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

1.2.2 องค์กรประกอบหลักความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ งานธุรการ (TH) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 ดังนั้น สถานศึกษาคควรให้ความสำคัญกับงานธุรการ เพราะงานธุรการถือเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารหลักฐานในทางราชการรวมถึงการอำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกฝ่ายดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ดีที่สุด

1.2.3 องค์กรประกอบหลักความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ วินัย (TR) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 ดังนั้นสถานศึกษาคควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามวินัย เพราะวินัย ช่วยให้บุคลากรควบคุมดูแลตนเองและสังคมส่วนรวมได้ด้วยความสงบสุขเกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน

1.2.4 องค์กรประกอบหลักความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ การวิเคราะห์สภาพและกำหนดกลยุทธ์ (TA) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 ดังนั้นสถานศึกษาคควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์สภาพและบริบทของสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีทิศทาง และเป้าหมาย ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.3 สถานศึกษาคควรนำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงไปเป็นแนวทางในการประเมินความเสี่ยงของสถานศึกษา เพื่อป้องกันหรือจัดการความเสี่ยงให้ลดน้อยลงในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและทางการบริหาร ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรนำผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ไปทำการวิจัยในสถานศึกษา

2.2 ควรนำผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงไปดำเนินการ
หารูปแบบการจัดการความเสี่ยงในโรงเรียน

2.3 ควรนำผลการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำกลยุทธ์การพัฒนา
สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี